

Ба шурои диссертатсионии 6D.KOA-079-и назди Институти фалсафа ва сиёсатшиносии ба номи А. Баҳоваддинови АМИТ (734025, ш.Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 33)

Тақриз

ба автореферати диссертатсияи Саймаҳмадов Лутфулло Насридинович дар мавзуи «Ҷумҳурии Тоҷикистон дар низоми геополитикии ҷаҳони муосир» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 5.6.4. Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи глобалӣ ва минтақавӣ

Дар муҳити байналмилалӣ даҳсолаҳои охир дар баробари омилҳои анъанавӣ ҳарбию сиёсӣ, захираҳои энергетикӣ, роҳҳои нақлиётӣ, технологияҳои нав, занҷираҳои таъминот ва имкониятҳои ҳамгирӣ низ ба воситаҳои муҳими геополитикӣ табдил ёфтаанд. Ин дигаргунӣҳо давлатҳоро водор менамоянд, ки ҷойгоҳи худро дар низоми байналмилалӣ пайваста арзёбӣ намуда, роҳҳои ҳимояи манфиатҳои миллию геополитикии худро ба шароити тағйирёбанда мутобиқ созанд.

Масъалаи мазкур барои давлатҳои Осиёи Марказӣ аҳамияти бештар дорад. Минтақа дар доираи манфиатҳои сиёсӣ иқтисодии қудратҳои ҷаҳонӣ қарор гирифта, ҳамзамон бо мушкилоти амниятӣ, вобастагии нақлиётӣ, рақобат барои захираҳо ва зарурати рушди ҳамкориҳои фаромарзӣ рӯ ба рӯ мебошад. Дар чунин вазъият омӯзиши мавқеи ҳар як давлати минтақа на танҳо барои дарки равандҳои байналмилалӣ, балки барои муайян намудани имкониятҳои рушди устувор ва таъмини амнӣ низ муҳим аст.

Ҷумҳурии Тоҷикистон дорои мавқеи махсуси геостратегӣ мебошад. Ҳамсарҳадӣ бо Афғонистон ва Ҷумҳурии Мардумии Чин, ҷойгиршавӣ дар қисми ҷанубу шарқии Осиёи Марказӣ, захираҳои бузурги обию энергетикӣ ва имконияти иштирок дар долонҳои нақлиётӣ минтақавӣ ба кишвар аҳамияти хос мебахшанд. Дар айни замон, набудани роҳи мустақим ба баҳр, осебпазирии коммуникатсионӣ, таҳдидҳои амнӣ вобаста ба вазъии Афғонистон ва рақобати геополитикӣ дар минтақа зарурати пешбурди сиёсати хориҷии санҷидашуда ва бисёрсамтaro тақозо менамоянд.

Мубрамияти кори Саймаҳмадов Лутфулло Насридинович маҳз дар кӯшиши муайян намудани он зоҳир мегардад, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар чунин низоми мураккаб чӣ ҷойгоҳ дорад, манфиатҳои геополитикии он дар кадом замина ташаккул меёбанд ва кишвар бо истифода аз кадом имкониятҳо метавонад мавқеи байналмилалӣ худро таҳким бахшад. Масъалагузори

мазкур мавзуи диссертатсияро бо ниёзҳои воқеии сиёсати хориҷӣ, амнияти миллӣ ва рушди дарозмуддати Тоҷикистон алоқаманд менамояд.

Аз муҳтавои автореферат бармеояд, ки таҳқиқот аз рӯйи мантиқи «назария – равандҳои ҷаҳонӣ – мавқеи миллӣ – дурнамои рушд» таҳия шудааст. Таҳқиқоти докталаб се боб ва шаш зербобро дар бар гирифта, ҳар як қисми он барои ҳалли масъалаи муайяни илмӣ равона гардидааст. Чунин сохтор ба муаллиф имкон додааст, ки масъалаи мавриди таҳқиқро аз шарҳи мафҳуми назарияҳо оғоз намуда, то ба арзёбии вазъи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва пешниҳоди самтҳои ҳифзи манфиатҳои геополитикии он идома диҳад.

Боби якуми қори илмии докталаб ба таҳқиқи заминаҳои назариявии геополитика ва таҳаввули афкори геополитикӣ бахшида шудааст. Дар он назарияҳои классикӣ ва муосири геополитикӣ, таъсири омилҳои ҷуғрофӣ, сиёсӣ, иқтисодӣ, демографӣ ва амниятӣ ба рафтори давлатҳо мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд. Муаллиф геополитикаро ҳамчун воситаи таҳқиқи муносибатҳои байналмилалӣ арзёбӣ намуда, моҳият, шаклҳо, заминаҳои ташаккул ва хусусияти тағйирпазирии манфиатҳои геополитикиро таҳлил қардааст. Ҳамзамон, ҳимояи манфиатҳои геополитикӣ ҳамчун омили муҳими ташаккули муносибатҳои байнидавлатӣ, иттиҳодҳо ва марказҳои нави қудрат асоснок гардидааст. Муҳтавои боби мазкур барои таҳлили минбаъдаи ҷойгоҳи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар манзараи геополитикии замони муосир заминаи зарурии назариявӣ методологӣ фароҳам меорад.

Боби дууми таҳқиқоти докталаб ба таҳлили таъсири равандҳои ҷаҳонӣ ва минтақавӣ ба мавқеи геополитикии давлатҳо равона гардидааст. Муаллиф хусусияти дучонибаи ҷаҳонишавиро нишон дода, дар баробари имкониятҳои иқтисодӣ, технологӣ ва иртиботӣ, осебпазирии давлатҳоро нисбат ба бӯҳронҳо, таҳримҳо, қатъ гардидани занҷираҳои таъминот ва таҳдидҳои фаромилӣ муайян менамояд. Дар ин замина нақши ҳамгироии минтақавӣ дар ҳамохангсозии манфиатҳои давлатҳо, таъмини амният ва густариши ҳамкориҳои иқтисодӣ арзёбӣ шудааст. Қисмати дигари боб ба таҳаввули мавқеи Тоҷикистон дар давраи соҳибистиклолӣ бахшида шуда, сулҳу ваҳдати миллӣ, ташаккули давлатдорӣ мустақил, татбиқи сиёсати «дарҳои кушода», ҳалли ҳадафҳои стратегӣ ва тавсеаи робитаҳои хориҷӣ ҳамчун заминаҳои устуворшавии мавқеи геополитикии кишвар баррасӣ гардидаанд.

Боби сеюми қори илмии докталаб хусусияти ҷамъбастию амалӣ дошта, нақши кишварро дар равандҳои минтақавӣ ва глобалӣ инъикос менамояд. Дар он таъсири омилҳои дохилию беруна ба сиёсати хориҷӣ, хусусиятҳои муносибатҳои Тоҷикистон бо давлатҳои гуногун ва иштироки кишвар дар созмонҳои байналмилалию минтақавӣ таҳлил шудаанд. Муаллиф зарурати нигоҳ доштани тавозун дар муносибат бо марказҳои қудрат, тақвияти ҳамкориҳои минтақавӣ ва ҳифзи манфиатҳои миллӣ дар шароити рақобати

геополитикиро асоснок намудааст. Инчунин, дурнамои пешбурди сиёсати хориҷии бисёрсамта, диверсификатсияи робитаҳои байналмилалӣ, рушди энергетикаву нақлиёт, ҷалби сармоя ва истифодаи имкониятҳои дипломатӣ ҳамчун роҳҳои таҳкими мавқеи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар низоми нави ҷаҳонӣ муайян гардидаанд.

Дар хулосаи автореферат натиҷаҳои асосии таҳқиқот ҷамъбааст гардида, муаллиф вобастагии мавқеи геополитикии Ҷумҳурии Тоҷикистонро аз тағйироти низоми ҷаҳонӣ, вазъи минтақавӣ ва самаранокии сиёсати хориҷии кишвар нишон додааст. Дар ин қисмат зарурати ҳифзи манфиатҳои миллӣ, идома додани сиёсати хориҷии бисёрсамта, таҳкими ҳамкориҳои минтақавию байналмилалӣ ва истифодаи самараноки имкониятҳои геостратегии Тоҷикистон асоснок карда мешавад. Ҳамзамон, барои тақвияти амнияти миллӣ, рушди робитаҳои иқтисодию нақлиётӣ, ҷалби сармоя ва устувор намудани мақоми байналмилалӣ кишвар як қатор тавсияҳои амалӣ пешниҳод гардидаанд. Хулосаҳои бадастомада аз муҳтавои бобҳои диссертатсия баромада, бо мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот мувофиқат менамоянд.

Бо эътирофи натиҷаҳои илмӣ ва аҳаммияти таҳқиқот бояд қайд намуд, ки дар автореферат баъзе ҷанбаҳо ба тавзеҳу таҳлили иловагӣ ниёз доранд. Баррасии васеътари онҳо метавонист асоснокӣ ва ғароғирии таҳқиқотро боз ҳам тақвият бахшад. Дар ин замина эродҳои зерин пешниҳод мегарданд:

Якум, дар зербобҳои марбут ба устуворшавӣ ва таҳкими мавқеи геополитикии Ҷумҳурии Тоҷикистон натиҷаҳои сиёсӣ ва дипломатии давраи соҳибистиклолӣ тавсиф шудаанд. Аммо тағйирёбии мавқеи кишвар бо истифода аз нишондиҳандаҳои муқоисавии давраҳои гуногун, аз ҷумла густариши муносибатҳои дипломатӣ, иштироки институтсионалӣ, рушди ҳамкориҳои иқтисодӣ, транзитӣ ва энергетикӣ камтар нишон дода шудааст. Истифодаи чунин маълумот метавонист далелнокии хулосаҳои таҳқиқотро тақвият бахшад.

Дуюм, дар автореферат ба захираҳои обию энергетикӣ Тоҷикистон ва ташаббусҳои байналмилалӣ кишвар ишора гардидааст, вале дипломатияи об ҳамчун воситаи ташаккули нуфузи байналмилалӣ ва ҳимояи манфиатҳои геополитикӣ ба таври алоҳида таҳлил нашудааст. Баррасии амиқтари робитаи ташаббусҳои обию иқлимӣ бо мавқеи геополитикии Тоҷикистон метавонист хусусияти миллии таҳқиқотро боз ҳам равшантар намояд.

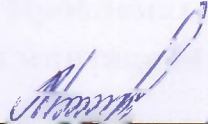
Мулоҳизаҳои пешниҳодшуда хусусияти тавсиявӣ дошта, ба натиҷаҳои асосӣ ва арзиши илмӣ диссертатсия таъсири манфӣ намерасонанд.

Ҳамин тариқ, автореферати диссертатсияи Саймаҳмадов Лутфулло Насридинович муҳтавои таҳқиқоти анҷомёфта ва аз ҷиҳати илмӣ асоснокро инъикос менамояд. Мубрамияти мавзӯ, пайдарпайии қисматҳои асосӣ, натиҷаҳои илмӣ ва аҳаммияти назариявӣ амалии онҳо аз сатҳи зарурии

омодагии илмий муаллиф шаҳодат медиҳанд. Мазмун ва самти таҳқиқот ба шиносномаи ихтисоси 5.6.4. Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи глобалӣ ва минтақавӣ мувофиқ мебошад. Автореферат ба талаботи муқаррарнамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси мазкур мебошад.

Муқарриз:

**Мудир кафедраи сиёсатшиносии
Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи
Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ,
номзади илмҳои сиёсӣ, дотсент**

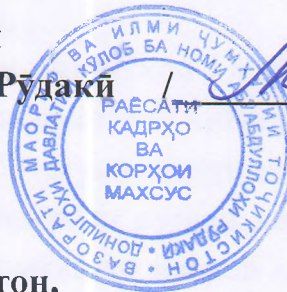
/  /

Муродова Г.Р.

14.08.2026

Имзои дотсент Муродова Г.Р.-ро тасдиқ менамоям.

**Сардори раёсати кадрҳо ва
корҳои махсуси Донишгоҳи
давлатии Кӯлоб ба номи А.Рӯдакӣ**



/  /

Давлатзода М.А.

Суроға:

**735360, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Кӯлоб, кӯчаи С.Сафаров 16.
Тел.: (+992 3322) 2-35-06
Email: info@kgu.tj**